

Pensumlitteratur studieretning Psykisk helsearbeid og rusarbeid

Emne 1 (10 stp) Felles grunnlag i helse- og omsorgsfagene: Etikk, Kommunikasjon og Samhandling	kapittel	Antall sider 410
Grasaas Kari Krüger, Sjursen Marit, Stordalen Jørn (2019), Fag, etikk og kommunikasjon, Cappelen Damm AS	Kap. 1 Menneskesyn Kap. 3 Sentrale begreper innen helse- og sosialfagene Kap. 5 Etikk Kap. 6 Verdier Kap. 7 Ethiske prinsipper Kap. 8 Ethiske teorier Kap. 9 Taushetsplikten Kap. 10 Forholdet mellom juss, etikk og skjønn Kap. 11 Ethiske dilemmaer og problemløsning Kap. 12 Kommunikasjon Kap. 13 Kommunikasjonsprosessen Kap. 14 Tverrkulturell kommunikasjon Kap. 15 Roller Kap. 16 Samhandling Kap. 17 Noen kommunikasjonsteknikker Kap. 18 Kommunikasjon med pasienter med språkproblemer Kap. 19 Kommunikasjon i arbeidsfellesskapet Kap. 20 Konflikthåndtering	168 sider
Hamran Torunn, Blix Hansen Bodil (2015): Helse- og omsorgstjenester til samiske eldre, Senter for omsorgsforskning Nord, UiT, Norges arktiske universitet	Kap 4 Samisk kultur Kap 8 Kommunikasjon Tilgjengelig fra: Tilgjengelig fra: https://butikk.aldringoghelse.no/file/digitalarkiv-nettbutikk/temahefte_samiske_eldre_a409.2019_web.pdf	4 sider
Helgesen Leif, Grasaas Kari Krüger, Sjursen Marit (2016), Psykologi og sosiologi for fagskoleutdanningene, Cappelen Damm AS	Kap. 2 Læring Kap. 3 Utvikling Kap. 4 Fra unge år til alderdom Kap. 7 Hva er sosiologi? Kap. 9 Sosialisering, roller og avvik	75 sider
Ingstad Kari (2021) Sosiologi i helsefag og sykepleie, Gyldendal Norsk	Kap. 3 Sosial ulikhet og helse Kap. 5 Etnisitet, migrasjon og helse Kap. 6 Globalisering og helse Kap. 9 Pasientrollen i endring: Pasient, kunde eller bruker? Kap. 12 Teknologi, innovasjon og helsearbeid	81 sider

Johannessen, L. B. (2015). Samer snakker ikke om sykdom., I Tidsskriftet den norske legeforening	https://tidsskriftet.no/sites/default/files/pdf2015--296.pdf	1 side
Jonas Kristine (2021): Undersøkelser sier noe om helsen blant kvener, I Ruijan Kaiku,	https://www.ruijan-kaiku.no/undersokelse-sier-noe-om-helsen-blant-kvener/	1 side
Simonsen, R. (2017)	<i>Kulturmøtet mellom behandler og samiske pasienter. I Psykisk helse og rus 02/2017. NSF faggruppe for sykepleiere innen psykisk helse og rus. Tilgjengelig fra: https://www.nsf.no/sites/default/files/groups/subject_group/2019-12/ps_2017-08-17_0.pdf</i>	2 sider
Skau, Greta Marie (2024) Gode fagfolk vokser, Personlig kompetanse i arbeid med mennesker.6. utgave Cappelen Damm	Kap. 1 Personlig utvikling, etikk og endringsarbeid i vår tid Kap. 2 Møter med mennesker som yrkesutøvelse Kap. 3 Personlig kompetanse – del av yrkesutøvelsen	74 sider
Søk og skriv	https://www.sokogskriv.no/	
Utdanningsdirektoratet (2020)	Nasjonale minoriteter, Kvener/norskfinner, I Nasjonale minoriteter, Informasjon til ansatte i barnehage og skoler, Tilgjengelig fra: https://www.udir.no/laring-og-trivsel/nasjonale-minoriteter/kvenernorskfinner/	4 sider

Annen anbefaling:

Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024-2027;

<https://www.regjeringen.no/contentassets/4e5d9e6c63d24cd7bdab5d8c58d8adc4/no/pdfs/stm202320240009000dddpdfs.pdf>

Emne 2 (10 stp) Helsefremmende og sykdomsforebyggende arbeid	Kapittel	Antall sider (525)
Bøe og Thomassen (2017): Psykisk helsearbeid: Å skape rom for hverandre	Kap. 1 Psykisk helsearbeid – å skape tid og rom for hverandre Kap. 2 Eksistens 1: Vi bli til som unike Kap. 3 Eksistens 2: Vi blir til gjennom dialoger Kap. 4 Eksistens 3: Vi blir til ansvar for hverandre	46 sider

Grasaas Kari Krüger, Sjursen Marit, Stordalen Jørn (2019), Fag, etikk og kommunikasjon, Cappelen Damm AS	Kap. 21 Veiledning	8 sider
Helgesen Leif, Grasaas Kari Krüger, Sjursen Marit (2016), Psykologi og sosiologi for fagskoleutdannin gene, Cappelen Damm AS	Kap. 11 Sosial likhet og ulikhet Kap. 12 Tverrfaglig og tverretatlig samarbeid	30
Gonzalez, Marianne Thorsen (2. Utgave 2025): Psykiske lidelser –faglig forståelse og terapeutisk tilnærming	Del 1: kap.4 og 5 Del 3: kap.18 Del 4, kap. 24- 27, 29-30	53
Ingstad Kari (2021) Sosiologi i helsefag og sykepleie, Gyldendal Norsk	Kap. 8 Makt, avmakt og motmakt Kap. 10 Miljø og helse Kap. 11 Helsetjenesten i endring	47 sider
Larsen, Anette Langås (2018)	Oppfordrer sykepleiere til å snakke om tradisjonell helbredelse https://sykepleien.no/2018/08/oppfordrer-sykepleiere-til-snakke-om-tradisjonell-helbredelse	2 sider
Lovdata	Lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven) https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-11-79 Helsepersonelloven https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64?q=helsepersonelloven Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven) https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-62?q=psykisk%20helsevern	6 sider 29 sider 24 sider
Meld.St 15 (2022- 2023)	Folkehelsemeldinga- nasjonal strategi for utjamning av sosiale helseforskjellar. Del 1. kap. 5 Psykisk helse og livkvalitet og Kap. 8 Førebyggjande arbeid i helse- og omsorgstenesta,	15 sider

	https://www.regjeringen.no/contentassets/918eb71926fc44c8802fe3c2e0b9a75a/nno-no/pdfs/stm202220230015000dddpdfs.pdf	
Regjeringens strategi for god psykisk helse (2017–2022)	“Mestre hele livet” https://www.regjeringen.no/contentassets/f53f98fa3d3e476b84b6e36438f5f7af/strategi_for_god_psykisk-helse_250817.pdf	64 sider
Samisk kulturforståelse, forskning Bongo, Berit Andersdatter	https://omsorgsforskning147ing.brage.unit.no/omsorgsforskning-xmlui/handle/11250/2444847	8 sider
Simonsen Terje (2016) Rusmiddelavhengighet lærebok for helse- og sosialfag Fagbokforlaget.	Kap. 1 Terminologi og begrepsavklaring. Kap. 2 Avhengighet. Kap. 6. Helsefremmende og forebyggende tiltak mot rusmiddelavhengighet.	61 sider
Tveiten Sidsel (2020), Helsepedagogikk – helsekompetanse og brukermedvirkning 2. utgave. Fagbokforlaget.	Kap. 1 Helsepedagogikk Kap. 2 Helse og folkehelse Kap. 3 Empowerment Kap. 4 Kompetanse Kap. 6 Arenaer for og organisering av helsepedagogikk Kap. 10 Noen former for veiledning, samhandling eller empowerment-intervensjoner	70 sider
Qudos/MER kompetanse	Ulike kurs Selvbestemmelse og samtykke	
Aasen, Annicken Martinez (2022),	Kap. 1 Kunnskap om den vi møter Kap. 2 Kunnskap om oss selv Kap. 3 Kunnskap om systemet vi jobber i	62 sider
Anbefalt litteratur	E-læringskurs kulturforståelse https://www.esanks.no/login/index.php Andersen, Anders Johan W. Psykisk helsearbeid –en gang til Gyldendal akademisk 2018	

Annen anbefalt litteratur:

Isdal, Per: Smittet av vold –Om sekundærtraumatisering, compassion fatigue og utbrenthet i hjelpeyrkene, Fagbokforlaget, 2017: kap. 1, 2, 3 og 4

Emne 3 (10 stp) Psykiske lidelser og ruslidelser, symptomer og behandling	Kapittel	Antall sider 471
Gonzalez, Marianne Thorsen (2. Utgave 2025): Psykiske lidelser – faglig forståelse og terapeutisk tilnærming	Del 1. kap 1,2,3 Del 3: kap 10 –17, 19-23, Del 4. Kap.. 28, 31, 32 Del 5: 33, 34, 35 Og kap. 39, 45, 46, 47, 48, 50, Del 8: Psykisk helsevernloven	303
Hagen et.al (2021) 2. utgave Traumebevisst omsorg i psykisk helsearbeid. Universitetsforlaget.	Kap. 2 Etikk og menneskesyn for en helhetlig omsorg Kap. 3 Tidlige alvorlige relasjonstraumer i lys av teori om tilknytning Kap. 4 Samspillet betydning for barnets utvikling Kap. 5 Konsekvenser av tidlige alvorlige relasjonstraumer på lang sikt – desorganisert tilknytning og dissosiative lidelser Kap. 6 Diagnoser og behandling	76 sider
Helgesen Leif, Grasaas Kari Krüger, Sjursen Marit (2016), Psykologi og sosiologi for fagskoleutdanningene, Cappelen Damm AS	Kap. 5 Stress, kriser og traumer	17 sider
Helsedirektoratet 2018	https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/parorendeveileder/avklare-hvem-som-er-parorende-deres-rolle-og-fore-journal/barn-som-parorende	
Lovdata	Pasient og brukerrettighetsloven https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63?q=pasient%20og%20brukerrettighetsloven Lov om Kommunal helse- og omsorgstjeneste	24 23

	https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30?q=lov%20om%20kommunal%20helse%20og Lov om spesialisthelsetjenesten https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-61?q=spesialist	17
Simonsen Terje (2016) Rusmiddelavhengighet lærebok for helse- og sosialfag Fagbokforlaget.	Kap 3 Konsekvenser av bruk av rusmidler	11 sider
Qudos/ MERkompetanse	Ulike kurs Psykisk helse Demens og kognitiv svikt Psykisk helse Psykisk helse i kommunehelsetjenesten	
Anbefalt litteratur	https://sykepleien.no/2022/04/sykepleien-2022-barn-som-parorende	

Annen relevant litteratur:

Isdal, Per: Smittet av vold –Om sekundærtraumatisering, compassion fatigue og utbrenthet i hjelpeyrkene, Fagbokforlaget, 2017: kap.5, 6, 7, 8

Foss. Hilde Eeg: Usynlige traumer- fanget av følelser, Flux, 2020

Samtykke og tvang:

<https://www.aldringoghelse.no/tema/lover-og-forskrifter/samtykke-og-bruk-av-tvang/>

Emne 4 (10 stp) Målrettet miljøarbeid- brukermedvirkning og relasjonskompetanse	Kapittel	Antall sider 220
Bøe og Thomassen (2017): Psykisk helsearbeid: Å skape rom for hverandre	Kap. 5 Kunnskap – som viser og skjuler livet Kap. 6 Erfaringskunnskap- Opplevelse, mening og tro Kap. 7 Erfaringskunnskap i evidensbasert praksis	36 sider

Gonzalez, Marianne Thorsen (2. Utgave 2025): Psykiske lidelser –faglig forståelse og terapeutisk tilnærming Gyldendal	Del 4: kap. 6, 7, 8 og 9 Del 6: kap 36-41 Del 7: kap. 48 og 49	116
Skau, Greta Marie (2024) Gode fagfolk vokser, Personlig kompetanse i arbeid med mennesker.6. utgave Cappelen Damm	Kap. 4 Kommunikasjon og personlig kompetanse	22 sider
Tveiten Sidsel (2020) Helsepedagogikk – helsekompetanse og brukermedvirkning, 2.utgave, Fagbokforlaget	Kap. 12 Å undervise og veilede i grupper	19
Qudos/MERkompetanse	Ulike kurs Dokumentasjon Veiledning	
Aasen, Annicken Martinez (2022), Samarbeid og Relasjonskompetanse Hvordan bli en god hjelper Cappelen Damm akademisk	Kap. 4 Kunnskap om samspill Kap. 5 Du er ditt aller viktigste verktøy	27 sider

Emne 5 (10 stp) Praksis i psykisk helsearbeid og rusarbeid	Kapittel	Antall sider (338)
Bøe og Thomassen (2017): Psykisk helsearbeid: Å skape rom for hverandre	Kap. 8 Virksom etikk 17 sider Kap. 9 Virksomme relasjoner 20 sider Kap. 10 Virksomme dialoger i nettverk 10 sider Kap. 11 Virksomme omgivelser 20 sider	67 sider
Hagen et.al (2021) 2. utgave Traumebevisst omsorg i psykisk helsearbeid	Kap. 1 Traumebevisst miljøterapi Kap. 7 Vold i nære relasjoner fra en pasients perspektiv Kap. 8 Den ensomme og lange veien ut av «berget det blå». Hensiktsmessige holdninger og handlinger i miljøterapeutiske intervensjoner Kap 10. Bruk av tvang i traumebevisst miljøterapi – et faglig og etisk perspektiv. Kap 11. Miljøterapeutens reaksjoner i møte med traumatiserte pasienter.	65 sider

Helsedirektoratet Tverrfaglig samarbeid som grunnleggende metodikk i oppfølging av personer med behov for omfattende tjenester [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet	https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/oppfolging-av-personer-med-store-og-sammensatte-behov/strukturert-oppfolging-gjennom-tverrfaglige-team/tverrfaglig-samarbeid-som-grunnleggende-metodikk-i-oppfolging-av-personer-med-behov-for-omfattende-tjenester	3 sider
Helsedirektoratet: NY Guide for ivaretagelse etter uønskede hendelser:	Ny guide for ivaretagelse etter uønskede hendelser:: https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/ny-guide-for-ivaretagelse-etter-uonskede-hendelser-i-helse-og-omsorgstjenesten	
www.lovdata.no	Forskrift om individuell plan https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-12-16-1256	6 sider
Simonsen Terje (2016) Rusmiddelavhengighet lærebok for helse- og sosialfag Fagbokforlaget	Kap 4. Risiko for å utvikle rusmiddelavhengighet Kap 5. Brukermedvirkning Kap 7. Utredning og henvisning av pasient med rusmiddelavhengighet Kap. 8. Behandling og oppfølging av etablert rusmiddelavhengighet	99 sider
Skau, Greta Marie (2024) Gode fagfolk vokser, Personlig kompetanse i arbeid med mennesker. 6. utgave Cappelen Damm	Kap. 5 Konflikthåndtering og personlig kompetanse Kap. 6 Mindfullness: oppmerksomt nærvær og personlig kompetanse Kap. 7 Personlig kompetanse og profesjonsutdanning	81 sider
Tveiten, Sidsel (2020) Helsepedagogikk – Helsekompetanse og brukermedvirkning	Kap. 7 Kommunikasjon og helsekommunikasjon Kap. 8 Vurderingsgrunnlag for pasient- og pårørendeopplæring	17 sider
Qudos/ MERkompetanse	Ulike kurs Tvang og makt LAR	

Annen relevant litteratur:

Isdal, Per: Smittet av vold –Om sekundærtraumatisering, compassion fatigue og utbrenthet i hjelpeyrkene, Fagbokforlaget, 2017: kap. 10,11, 12

Emne 6 (10 stp) Fordypning i psykisk helsearbeid og rusarbeid	Kapittel	Antal i sider 190
Aasebø Hauken May: Hva er et godt prosjekt?, I Sykepleien.no (02.12.2009)	https://sykepleien.no/forskning/2009/12/hva-er-et-godt-prosjektarbeid	4
Dalland Olav (2020), Metode og oppgaveskriving, Gyldendal Akademiske	Kap 8 Etske overveielser og personvern Kap 9 Veiledning og oppgaveprosess Kap 10 Bacheloroppgaven (minus sid 208-213, 5 sid) Kap 12 Oppgavens struktur Kap 13 Oppgavens design	66
Gratland Weronica, Nergård Annifrid	Også hjelpere kan bli traumatisert, I Sykepleien.no (2017). Tilgjengelig fra: https://sykepleien.no/forskning/2017/10/ogsaa-hjelperne-kan-bli-traumatisert	6
Sandanger, Hege	Bevissthet om signaler på omsorgstretthet. En mulighet for økt mestring av egen arbeidshverdag, I Tidsskriftet Omsorg nr 4, Fagbokforlaget.no, (2020). Tilgjengelig fra: https://blaibok.fagbokforlaget.no/FagbokforlagetA/2021/omsorg-2020-bevissthet-om-signaler-paa-omsorgstretthet/?page=1	4
Skau, Greta Marie (2024) Gode fagfolk vokser, Personlig kompetanse i arbeid med mennesker. 6. utgave Cappelen Damm	Kap. 8 Utvikling av personlig kompetanse: Hvor begynne, og hvordan fortsette?	17
Helsedirektoratet , 2024	Ny guide for ivaretagelse etter uønskede hendelser: https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/ny-guide-for-ivaretagelse-etter-uonskede-hendelser-i-helse-og-omsorgstjenesten	93

Annen relevant litteratur:

Isdal, Per: Smittet av vold –Om sekundærtraumatisering, compassion fatigue og utbrenthet i hjelpeyrkene, Fagbokforlaget, 2017: kap. 13, 15, 16, 18, 19, 20

Totalt: 2154 sider

ANNEN RELEVANT LITTERATUR/NETTRESSURSER

Forfatter	Tittel
SANKS	<i>E-læringskurs kulturforståelse:</i> https://www.esanks.no/login/index.php
Andersen, Anders Johan W.	<i>Psykisk helsearbeid – en gang til- Gyldendal Akademiske 2018</i>
Askheim, Ole Petter, Starring, Bengt	<i>Empowerment i teori og praksis, Gyldendal (2012)</i>
Eide og Eide (3. utgave 2017)	Kommunikasjon i relasjoner, personorientering, samhandling, etikk. Gyldendal Akademiske
Falk, Bent	<i>Å være der du er. Oppmerksomhet, grenser og kontakt i den hjelpende samtalen. Fagbokforlaget 2016</i>
Gratland W. Nergård A. NSF	<i>Også hjelperne kan bli traumatisert, 2017 (sykepleien 4.11.17)</i>
Hansen, Åse-Marion og Lingås, Lars Gunnar	<i>Etikk og kommunikasjon, Damms forlag, 2014</i>
Iversen, A og Hauksdottir N	<i>Tverrprofesjonell samhandling og teamarbeid. Kjernekompetanse for fremtidens helse- og velferdstjenester. Gyldendal. (2025)</i>
Kjelleevold Alice	<i>Retten til individuell plan, Fagbokforlaget, Bergen (2020)</i>
Lauveng, Arnhild	<i>I morgen var jeg alltid en løve. Cappelen Damm 2015</i>
Lien, Lars og Lie, Tore Willy	<i>Sammensatte problemer, sammenvevde tiltak- integrert behandling av rus og psykiske lidelser, Fagbokforlaget (2022)</i>
Lillevik, Ole Greger og Øien, Lisa	<i>Miljøterapeutisk arbeid i møte med vold og aggresjon. Gyldendal Akademiske 2017</i>
Magelssen Morten, Karlsen Heidi Marie, Pedersen Reidar, Lillemoen Lillian	<i>Hvordan lykkes med etikkarbeidet?, I Sykepleien.no (6.10.2017), Tilgjengelig fra: https://sykepleien.no/forskning/2017/10/hvordan-lykkes-med-etikkarbeidet</i>
Molven, Olav	<i>Sykepleie og jus, Gyldendal juridisk (2019)</i>
Ranheim, Unni	<i>Det begynner å ligne et liv. En bok om pårørende til rusavhengige. LIV forlag (2018)</i>
Risholt Korsveien Elin	<i>Ti tips for å komme tilbake i jobb, I Sykepleien.no (06.11.2018), Tilgjengelig fra: https://sykepleien.no/forskning/2018/09/ti-tips-komme-tilbake-i-jobb</i>
RVTS Sør	<i>Kommunikasjon traumebevisst omsorg. https://rvtssor.no/aktuelt/12/bath-om-behovsbevissthet/</i>